

Briselē, 2025. gada 29. septembrī
(OR. en)

13340/25

ENER 469

PAVADVĒSTULE

Sūtītājs:	Eiropas Komisijas ģenerālsekretāre, parakstījusi direktore <i>Martine DEPREZ</i>
Saņemšanas datums:	2025. gada 29. septembris
Saņēmējs:	Eiropas Savienības Padomes ģenerālsekretāre <i>Thérèse BLANCHET</i>
K-jas dok. Nr.:	COM(2025) 539 final
Temats:	KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM, kurā sniegts pārskats par Regulas (ES) 2019/941 piemērošanu

Pielikumā ir pievienots dokuments COM(2025) 539 final.

Pielikumā: COM(2025) 539 final

Briselē, 29.9.2025.
COM(2025) 539 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS PADOMEI UN EIROPAS PARLAMENTAM,
kurā sniegts pārskats par Regulas (ES) 2019/941 piemērošanu

1. Ievads

Riskgataavības regula (ES) 2019/941 (turpmāk “regula”) tika pieņemta 2019. gadā tīras enerģijas paketes ietvaros, lai nodrošinātu, ka visām dalībvalstīm ir atbilstoši instrumenti, ar ko novērst elektroenerģētiskās krīzes, sagatavoties tām un tās pārvarēt, ievērojot solidaritātes un pārredzamības principus un ņemot vērā konkurētspējīga elektroenerģijas iekšējā tirgus prasības. Regula tika pieņemta, reaģējot uz nozīmīgajām pārmaiņām ES elektroenerģijas tirgos, kas kļūst arvien decentralizētāki, ar plašāku dalībnieku loku, lielāku atjaunīgās enerģijas īpatsvaru un labāk savstarpēji savienoti, tādējādi radot nepieciešamību pēc labāk koordinētiem pasākumiem elektroapgādes drošības nodrošināšanai.

Regulas mērķis bija risināt šīs problēmas, izmantojot dažādus pasākumus, proti: 1) reģionālo un valstu elektroenerģētiskās krīzes scenāriju apzināšanu, 2) to risku novērtējumu, kas saistīti ar elektroenerģijas piegādes drošībai (*SoS*) nozīmīgas infrastruktūras īpašumtiesībām, 3) sezonālos un īstermiņa pietiekamības novērtējumus, 4) riskgataavības plānus, 5) reģionālus un divpusējus pasākumus sadarbībai krīzes novēršanā vai pārvarēšanā, 6) mācības. Šajā ziņojumā ir novērtēta šādu pasākumu piemērošana, pamatojoties uz to īstenošanā gūto pieredzi¹ un saskaņā ar regulas 18. panta 4. punktu, kas paredz, ka šis ziņojums jāgatavo līdz 2025. gada 1. septembrim.

Vienlaikus Komisija gatavo atbilstības pārbaudi, kurā novērtē konsekvenci un sinerģiju starp šo regulu un Gāzes piegādes drošības regulu (ES) 2017/1938. Šis ziņojums, atbilstības pārbaudes ziņojums, kā arī gaidāmais ietekmes novērtējums sagatavos pamatu ES enerģētiskās drošības satvara izskatīšanai, kas tika izziņota Lētākas enerģijas rīcības plānā² un Eiropas sagatavotības savienības stratēģijā³. Pārskatīšana arī uzlabos elektroapgādes drošību Savienības līmenī; tajā īpaša uzmanība tiks pievērsta sistēmas integrācijai un jauniem riskiem (piemēram, klimata pārmaiņu ietekmei, hibrīddraudiem u. c.).

2. Regulas noteikumu piemērošanas analīze

2.1. Reģionālo un valstu elektroenerģētiskās krīzes scenāriju apzināšana

Elektroenerģijas pārvades sistēmu operatoru Eiropas tīklam (*ENTSO-E*) ciešā sadarbībā ar vairākām ieinteresētajām personām⁴ ir jānosaka būtiskākie reģionālie⁵ elektroenerģētiskās krīzes scenāriji saistībā ar sistēmu pietiekamību, sistēmu drošību un kurināmā nodrošinājumu (6. pants). Scenāriju apzināšanā izmantota metodika, ko izstrādā *ENTSO-E* un apstiprina Energoregulatoru sadarbības aģentūra (*ACER*)⁶ (5. pants). Reģionālie scenāriji kalpo par pamatu, lai dalībvalstis pēc tam varētu apzināt savus valsts elektroenerģētiskās krīzes

¹ Šis ziņojums tika sagatavots pirms bija pieejami secinājumi, ko sagatavojusi *ENTSO-E* izveidotā ekspertu grupa, kas izmeklēja 2025. gada 28. aprīļa elektroapgādes pārrāvumu Spānijas un Portugāles energosistēmās. Līdz ar to šādi secinājumi šajā ziņojumā nav atspoguļoti.

² COM(2025) 79 final.

³ JOIN(2025) 130 final.

⁴ Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupa (ekspertu grupa, kurā ietilpst dalībvalstis, *ACER* un *ENTSO-E*), reģionālie koordinācijas centri (RKC) un dalībvalstu publiskās iestādes.

⁵ Saskaņā ar Riskgataavības regulu “reģions” ir tādu dalībvalstu grupa, kuru pārvades sistēmu operatoriem ir kopīgs viens un tas pats koordinācijas centrs.

⁶ [ACER 2020. gada 6. marta lēmums](#).

scenārijus (7. pants). Abu veidu scenāriji ir pamats pamatotu preventīvo un ietekmes mazināšanas pasākumu izstrādei.

Pirmo reģionālo krīzes scenāriju novērtējumu 2020. gada septembrī veica *ENTSO-E*. Savos riskgataavības plānos (turpmāk “plāni”), ko dalībvalstis iesniedza Komisijai 2022. gadā, tās saglabāja tikai sev nozīmīgos reģionālos scenārijus un attiecīgā gadījumā pievienoja īpašus scenārijus (piemēram, Nīderlande – *Denkelflaute* scenāriju). Pamatojoties uz pieredzi, kas gūta, pirmo reizi apzinot scenārijus, pirmo plānu kopumu un Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupas ieteikumu⁷, *ENTSO-E* ciešā sadarbībā ar *ACER* un Komisiju pārskatīja metodiku. *ACER* apstiprināja šo pārskatīto metodiku⁸ 2024. gadā, un to izmantoja otrajai reģionālo elektroenerģijas krīzes scenāriju apzināšanai, kas noslēdzās 2024. gada septembrī. Metodikas uzlabojumi ietver uzlabotu reģionālo scenāriju aprakstu, obligātas simulācijas arvien lielākam skaitam scenāriju ar paaugstinātu smaguma pakāpi, jaunu lejupēju pieeju, lai jau sākotnējā apzināšanas procesa posmā nodrošinātu plašu reģionālo dimensiju, kā arī nepārtrauktu sadarbību ar ieinteresētajām personām.

Šī ir pirmā reize, kad tika apzināts konkrētu reģionālo scenāriju kopums, uz kuriem balstīt darbu pie pasākumiem un tādējādi **panākt zināmu konsekvenci dalībvalstu starpā**. Tas ir nozīmīgs atskaites punkts, kas ir apvienojis pārvades sistēmu operatorus (PSO) un valstu iestādes, lai apsvērtu riska scenārijus ārpus valstu robežām, ņemot vērā dažu risku reģionālo dimensiju (piemēram, ļoti karstas vasaras ar karstuma viļņiem, meža ugunsgrēkiem, sausumu) un elektroenerģijas sistēmas pieaugošo starpsavienojumu līmeni.

Tomēr, neraugoties uz jau panāktajiem uzlabojumiem, vēl joprojām ir dažas nepilnības. Pirmkārt, **riska scenāriju apraksts lielākajā daļā valstu plānu bija diezgan virspusējs un nepietiekams**, kas neļāva skaidri izprast to konkrēto ietekmi. Tas attiecās uz scenārijiem, kas saistīti ar ļaunprātīgiem uzbrukumiem, kā arī ekstremāliem laikapstākļiem un pielāgošanos klimata pārmaiņām. Piemēram, un it īpaši attiecībā uz scenārijiem, kas saistīti ar kibernetisko drošību, Komisija pieprasīja sīkāku informāciju par kibernetiskās drošības prasībām, incidentu procedūram un attiecīgajiem dalībniekiem. Otrkārt, **nebija konkrētas informācijas, kas ļautu kvantificēt gāzes krīzes iespējamo plašāko ietekmi uz elektroenerģijas nozari**, lai noteiktu, vai ir vajadzīgi potenciāli (reģionāli) preventīvi pasākumi, pat ņemot vērā radikālās izmaiņas, kas izriet no Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā. Faktiski dažām dalībvalstīm bija jāīsteno *ad hoc* scenāriji vai jāveic stresa testi, lai izprastu šāda notikuma ietekmes apmēru. Lai labotu šo situāciju, Komisija aicināja dalībvalstis padziļināt scenāriju analīzi, lai iekļautu ģeopolitiskos riskus, atkarību no importētā kurināmā un citām piegādes ķēdēm no trešām valstīm, kā arī citu nozaru ietekmi uz elektroenerģijas jomu^{9,10}. Treškārt, *ENTSO-E* pirms 2022.–2023. gada ziemas noteica kritiski nepieciešamos gāzes apjomus elektroenerģijas nozares darbībai ziemas periodā, lai atbalstītu valdības lēmumu pieņemšanā. Neraugoties uz šiem *ad hoc* risinājumiem, ir atklājušās būtiskas nepilnības elektroenerģijas riskgataavības

⁷ Ieteikums, ko sniegusi Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupa saskaņā ar regulas 6. panta 2. punktu.

⁸ [ACER 2024. gada 8. marta lēmums Nr. 02/2024.](#)

⁹ Piemēram, elektroenerģijas pieprasījuma pieaugums apkures vajadzībām, ja nav cita kurināmā.

¹⁰ Komisijas izteica šos aicinājumus nesaistošajos Komisijas atzinumos, kas sniegti saskaņā ar regulas 13. panta 2. punktu.

loģiskas pamatelementā, kas prasa konkrētākus un operatīvākus noteikumus, kā arī turpmākas pārdomas par ietekmi, ko rada atkarība no importēta fosilā kurināmā.

Citas problēmas ir saistītas ar **preventīvo un ietekmes mazināšanas pasākumu ierobežotu iekļaušanu scenāriju simulācijās**, kas var novest pie rezultātiem, kas būs smagāki nekā tie, kas praksē ir pamatoti sagaidāmi. Līdz ar to reģionāliem scenārijiem var būt dramatiskāki rezultāti nekā valstu scenārijiem. Turklāt saikne ar *ENTSO-G* dabasgāzes piegādes un infrastruktūras traucējumu scenārijiem ir vāja, un tas ļauj kopumā secināt, ka **starpnozaru konsekvence un koordinācija ir ierobežota**, neraugoties uz regulas noteikumiem.

Saistībā ar pielāgošanos klimata pārmaiņām visos scenārijos trūka apsvērumu par klimatisko neaizsargātību un riskiem, kas varētu palīdzēt izstrādāt preventīvus pasākumus, kuri palīdzētu samazināt pakļautību klimatiskajiem riskiem. Lielākajā daļā plānu trūka nepārprotamas norādes par to, kā tīkla turpmākā attīstība palīdzēs pārvarēt šo risku sekas (sk. arī 2.4. iedaļu). Visbeidzot, **ir jāatrod līdzsvars starp to, kā valsts dimensija tiek iekļauta simulācijās**, lai papildinātu reģionālo analīzi. Ja valsts dimensija ir ierobežota, dažu risku veidu (piemēram, meža ugunsgrēku) ietekmi var novērtēt par zemu, bet, ja tā ir pārāk dominējoša, pastāv risks, ka novērtējumi būs pārāk sadrumstaloti un pārlieku orientēti uz valsts līmeni, ko reģionālo koordinācijas centru (RKC) iesaiste nav palīdzējusi novērst.

2.2. Riski, kas saistīti ar elektroenerģijas piegādes drošībai (SoS) nozīmīgas infrastruktūras īpašumtiesībām

Cetru mēnešu laikā pēc reģionālo krīzes scenāriju apzināšanas dalībvalstīm ir jānosaka un jāpaziņo¹¹ Komisijai un Elektroenerģijas jautājumu koordinācijas grupai (*ECG*) jebkuri riski, kas saistīti ar elektroenerģijas piegādes drošībai nozīmīgas infrastruktūras īpašumtiesībām (7. panta 4. punkts un 17. apsvērums). Vajadzības gadījumā dalībvalstīm ir jānorāda arī visi attiecīgie preventīvie vai ietekmes mazināšanas pasākumi.

Pirmos šādu risku novērtējumus dalībvalstis paziņoja 2021. gada janvārī. Šie novērtējumi lielā mērā attiecās uz pārvades infrastruktūru, kas daudzos gadījumos ir vai nu valsts īpašumā, vai arī pieder uzņēmumiem, kuros valstij ir kontrolpakete. Tikai dažas dalībvalstis apzināja iespējamās īpašumtiesību riskus, bet tie tika uzskatīti par maz ticamiem. Bez tam lielākajā daļā dalībvalstu ir ieviesti preventīvi un sagatavotības pasākumi, piemēram, ārvalstu tiešo ieguldījumu izvērtēšanas mehānismi vai īpašas procedūras, kas reglamentē īpašumtiesību nodošanu. Novērtējums tika veikts vēlreiz 2025. gada janvārī ar līdzīgiem rezultātiem.

Šā noteikuma rezultātā pirmo reizi tika veikts īpašs īpašumtiesību risku novērtējums. Taču **uzmanība tika pievērsta gandrīz vienīgi pārvades un sadales tīkliem. Citi būtiski aktīvi, piemēram, elektroenerģijas ražošanas aktīvi, parasti netika ņemti vērā** (ar dažiem izņēmumiem) pat tad, ja trešo valstu valsts uzņēmumiem bija daļas šajos aktīvos. Tas nozīmē, ka netika ņemti vērā arī starpnozaru riski, piemēram, tie, kas saistīti ar īpašumtiesībām uz attiecīgo infrastruktūru gāzes nozarē. Šī ir jomā, kurā ir vajadzīgi uzlabojumi.

¹¹ Lielākā daļa dalībvalstu (24) un Ziemeļīrija paziņoja laikposmā no 2020. gada 4. ceturkšņa līdz 2021. gada 1. ceturksnim. Malta un Latvija paziņojumu *ECG* iesniedza 2021. gada jūnijā pēc *EU Pilot*. Grieķija iesniedza savu paziņojumu *ECG* 2022. gada jūnijā pēc oficiāla paziņojuma vēstules saņemšanas.

2.3. Sezonālie un īstermiņa pietiekamības novērtējumi

ENTSO-E ir jāveic sezonālās pietiekamības novērtējumi Savienības līmenī pirms katra ziemas un vasaras perioda un tie jāpublicē attiecīgi līdz 1. decembrim un 1. jūnijam. Lai gan šis pienākums nav jauns¹², šie novērtējumi ir jāveic saskaņā ar jaunu kopīgu metodiku (8. pants). Šāda metodika ir jāizmanto visos īstermiņa pietiekamības novērtējumos neatkarīgi no tā, vai tos veic valsts, reģionālā vai Savienības līmenī.

ACER apstiprināja īstermiņa un sezonālās pietiekamības novērtēšanas metodiku 2020. gada martā pēc *ENTSO-E* priekšlikuma, un kopš tā laika *ENTSO-E* to izmanto, lai sagatavotu ziemas prognozi un vasaras prognozi. Šie novērtējumi ir kļuvuši par ļoti svarīgu instrumentu, lai sagatavotos katrai sezonai, īpaši situācijās, kad riski vienlaikus skar vairākas dalībvalstis, piemēram, ja ražošana nav pieejama tradicionālajās eksporta valstīs. Turklāt kopš Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā ziemas prognožu pieņemšana ir pārcelta uz novembri, paredzot iepriekšējas diskusijas *ECG* par novērotajām tendencēm un sākotnējām atziņām arī oktobrī, lai dotu vairāk laika preventīvu pasākumu pieņemšanai pirms ziemas.

Tomēr joprojām ir iespēja veikt uzlabojumus, piemēram, attiecībā uz citu nozaru ietekmes novērtēšanu. Kritiski svarīgo gāzes apjomu aprēķins (sk. 2.1. iedaļu) izrādījās lietderīgs un tika iekļauts arī turpmākajās ziemas prognozēs, taču tas atklāj **nepieciešamību pēc turpmākas gāzes un elektroenerģijas integrācijas**, ņemot vērā atjaunīgās elektroenerģijas ražošanas īpatsvara pieaugumu un pakāpenisku atteikšanos no fosilās gāzes, kā arī citu nozaru iespējamo iesaisti nākotnē (piemēram, ūdeņradis). Dažas dalībvalstis ir aicinājušas ziemas elektroenerģijas prognozē ņemt vērā arī *ENTSO-G* ziemas novērtējuma rezultātus, kā arī veicināt ciešāku integrāciju un sadarbību starp abiem *ENTSO* tīkliem.

Kas attiecas uz īstermiņa pietiekamības novērtējumu, visi RKC jau to ir ieviesuši un tiem ir Eiropas mēroga īstermiņa pietiekamības instruments. Īstermiņa pietiekamības novērtējums ir svarīgs situācijas apzināšanai un iespējamo ierobežojumu novēršanai nākamās nedēļas periodā (nākamajās septiņās dienās), tādējādi tas ir nozīmīgs rādītājs tam, vai elektroenerģētiskā krīze ir nenovēršama dalībvalstīs, apsverot pietiekamību (t. i., vai valsts var apmierināt savas valsts pieprasījumu ar elektroenerģijas ražošanu un apmaiņu). Tomēr šī pieeja neietver elektroenerģijas plūsmas un sistēmas drošuma analīzi, piemēram, nosakot vājos posmus, kas var tikt pārslogoti un izraisīt nekontrolējamās kaskādes atteices (*N-k*). Drošuma analīze var papildināt elektroapgādes drošības novērtējumu. Tāpēc dažas dalībvalstis ir norādījušas, ka novērtējumos ir jāiekļauj pārvades infrastruktūra, kas pašlaik nav ņemta vērā, jo krīzes situācijā varētu gūt pārskatu par potenciāli pārslogotām zonām, kas varētu kavēt enerģijas piegādi tur, kur tā ir nepieciešama.

2.4. Riskgatavības plāni

Pamatojoties uz reģionālajiem un valstu elektroenerģētiskās krīzes scenārijiem, dalībvalstīm pēc apspriešanās ar attiecīgajām ieinteresētajām personām un valsts struktūrām ik pēc četriem

¹² Regulas (ES) 2017/1485 106. pantā (1. un 2. punktā) PSO ir uzdots sniegt ieguldījumu Eiropas mēroga ziemas un vasaras prognožu veidošanā, izmantojot kontroles zonu pietiekamības analīzi, savukārt Regulas (EK) Nr. 714/2009 8. panta 3. punkta f) apakšpunktā (atcelts) *ENTSO-E* uzdevumos ir iekļautas “īkgadējās vasaras un ziemas elektroenerģijas ražošanas pietiekamības prognozes”.

gadiem ir jāpieņem un jāatjaunina valsts riskgataavības plāni (“plāni”). Pirms to pieņemšanas dalībvalstīm ir jāiesniedz plānu projekti apspriešanai attiecīgajām dalībvalstīm savā reģionā, citām attiecīgām tieši savienotām dalībvalstīm un *ECG*, lai nodrošinātu konsekveni (10. pants). 11. un 12. pantā ir aprakstīts plānu obligātais saturs, un pielikumā ir iekļauta arī veidne¹³.

Valstu kompetentās iestādes plānus pieņēma un paziņoja Komisijai 2022. gadā¹⁴ pēc tam, kad bija notikušas obligātās apspriešanās. Komisija plānus novērtēja. Lai gan daudzos no tiem bija diezgan visaptverošs valsts regulējuma apraksts, Komisija sniedza atzinumus¹⁵, kuros norādīja uz **neatbilstību regulas noteikumiem**, un pieprasīja veikt grozījumus. Ņemot vērā apstākļus pēc Krievijas pilna mēroga iebrukuma Ukrainā, pieprasīdama izdarīt grozījumus, Komisija aicināja dalībvalstis prioritārā kārtā: i) atjaunināt plānus, pragmatiski izvērtējot (no Krievijas) importētā fosilā kurināmā trūkuma ietekmi, piemēram, pāreju uz citiem kurināmā veidiem, elektroenerģijas pieprasījuma palielināšanos gadījumā, ja apkurei trūkst citu kurināmo; ii) veikt plāna testēšanu pirms ziemas iestāšanās; iii) izstrādāt solidaritātes noteikumus (sk. 2.7. iedaļu) un iv) padziļināt krīzes scenāriju analīzi (sk. 2.2. iedaļu).

Citi Komisijas bieži izteiktie pieprasījumi ir saistīti ar:

- **valstu elektroenerģētiskās krīzes scenāriju ierobežoto aprakstu** (sk. 2.1. iedaļu);
- **elektroenerģētiskās krīzes definīciju**, jo ieinteresētajām personām un citām valstīm ir jāspēj prognozēt, kad vajadzēs izsludināt ārkārtas situāciju un, kas ir vēl svarīgāk, kad vajadzēs piemērot ārpustirgus pasākumus;
- **obligātajiem ārkārtas stāvokļa testiem** (sk. 2.8. iedaļu);
- informāciju par obligāto **apspriešanos ar ieinteresētajām personām** pirms plāna izstrādes (regulas 10. panta 1. punkts);
- **papildu informāciju par dažiem valstu pasākumiem**, tai skaitā procedūrām, ierosām un to piemērošanas nosacījumiem, it īpaši attiecībā uz ārpustirgus pasākumiem, kas aktivizējami elektroenerģētiskās krīzes gadījumā (tikai kā galējais līdzeklis un nekropļojošā veidā);
- **nākotnes tīklu izveides plāniem**, kas ļautu novērst konstatētos riskus;
- mehānismiem, ko izmanto **sabiedrības informēšanai par elektroenerģētiskajām krīzēm**;
- mehānismiem **sadarbībai un koordinācijai ar dalībvalstīm ārpus to reģiona** vai ar trešām valstīm.

Plāni ir viens no regulas stūrakmeņiem. Tie nodrošina pārredzamību un ļauj koordinēt pasākumus starp reģioniem. Faktiski *ENTSO-E* savā 2022.–2023. gada ziemas prognozē¹⁶

¹³ Plānu galvenās nodaļas ir šādas: i) kopsavilkums par elektroenerģētiskās krīzes scenārijiem, ii) kompetentās iestādes loma un pienākumi, iii) procedūras un pasākumi, kas jāievēro elektroenerģētiskās krīzes situācijās, iv) krīzes koordinators un informācija par v) apspriešanos ar ieinteresētajām personām plānu sagatavošanas procesā un vi) ārkārtas stāvokļa testi, kas kompetentajām iestādēm regulāri jāorganizē.

¹⁴ Līdz 2022. gada 5. janvārim savus plānus bija iesniegušas tikai 14 dalībvalstis. Vēl deviņas dalībvalstis iesniedza savus plānus līdz 2022. gada aprīļa beigām, bet pēdējais plāns tika iesniegts 2022. gada decembrī pēc tam, kad Komisija bija veikusi virkni izpildes panākšanas pasākumu.

¹⁵ https://energy.ec.europa.eu/topics/energy-security/security-electricity-supply/risk-preparedness-plans-electricity-sector-national-competent-authorities-and-commissions-opinions_en.

¹⁶ [ENTSO-E 2022.–2023. gada ziemas prognoze.](#)

secināja, ka pārrobežu sadarbība un cieša koordinācija visos līmeņos konkrētajā ziemā būs būtiska, lai nodrošinātu, ka Eiropas elektroenerģijas sistēma saglabā līdzsvaru starp piedāvājumu un pieprasījumu, un īpaši norādīja uz informācijas apmaiņu par riskgataavības plāniem.

Tomēr joprojām ir iespējams veikt uzlabojumus. Tā kā scenāriji nebija sīki aprakstīti, nav iespējams secināt, vai visi atbilstošie pasākumi konstatēto risku novēršanai plānos ir iekļauti un pieņemti. Arī starpnozaru saikne joprojām ir vāja, un rodas jautājums, vai daži plāni tiek izstrādāti ar skatījumu nākotnē, jo nākotnes tīkla attīstības izvērtējums tajos ir ļoti ierobežots.

Kas attiecas uz procedūru, **noteikumus var uzskatīt par nevajadzīgi smagnējiem** gan attiecībā uz plānu pieņemšanu, Komisijas veikto novērtējumu, gan atbildēm uz Komisijas pieprasījumu veikt grozījumus, par ko liecina daudzie kavējumi, neraugoties uz izpildes panākšanas pasākumiem. Turklāt, lai gan lielākā daļa dalībvalstu savos plānos pēc Komisijas ieteikumiem iekļāva sīkāku informāciju, ne visi jautājumi tika apskatīti, norādot uz ierobežotu atgriezeniskās saites efektivitāti. Riskgataavības plānu administratīvā procesa efektivitāte ir plašāk apspriesta atbilstības pārbaudes ziņojumā.

2.5. Reģionāli un divpusēji pasākumi sadarbībai krīzes novēršanā vai pārvarēšanā

Ar regulu tika izveidots jauns mehānisms dalībvalstu sadarbībai solidaritātes garā, lai novērstu vai pārvarētu krīzes (15. pants). Ja ir vajadzīgās tehniskās spējas, dalībvalstīm ir jāsniedz savstarpēja palīdzība, izmantojot “reģionālus” vai “divpusējus”¹⁷ pasākumus, kuru galvenais mērķis ir aizsargāt sabiedrības drošību un personīgo drošību. Dalībvalstīm iepriekš jāvienojas par tehniskiem, juridiskiem un finansiāliem pasākumiem, kas vajadzīgi šādu reģionālu vai divpusēju pasākumu īstenošanai, tai skaitā saistībā ar taisnīgu kompensāciju. Pēc tam katrai dalībvalstij ir jāīsteno un savā plānā jāapraksta valsts pasākumi, kas nodrošina solidaritātes pasākumu faktisku īstenošanu un izpildi. Komisija sniedza dalībvalstīm norādījumus¹⁸ par taisnīgas kompensācijas galvenajiem elementiem un citiem aspektiem, kas jāiekļauj tehniskajos un finanšu pasākumos dalībvalstu starpā, lai piemērotu palīdzības mehānismu.

Plānos lielākoties trūka informācijas par šiem pasākumiem. Dažos gadījumos (9) plānos bija minēta spēkā esošā reģionālās un divpusējās sadarbības kārtība un noteikti vairāki iespējamie turpmākie pasākumi, taču par tiem vēl nebija panākta vienošanās vai tie vēl nebija pieņemti. Viens no progresīvākajiem piemēriem bija Piecpusējais enerģētikas forums¹⁹, kura dalībnieki 2021. gada decembrī parakstīja saprašanās memorandu ar iespējamo kopīgo pasākumu sarakstu turpmākai analīzei. Centrāleiropas un Austrumeiropas dalībvalstis 2022. gadā parakstīja līdzīgu saprašanās memorandu. Citas dalībvalstis (15) atsaucās uz pastāvošo kārtību starp PSO, bet, tā kā nebija papildu informācijas par konkrētajiem pasākumiem, nebija skaidrs, vai šāda kārtība atbilstu regulas prasībām. Plāni, kas grozīti pēc Komisijas pieprasījuma sniegt

¹⁷ Par reģionālajiem pasākumiem vienojas attiecīgajā reģionā, savukārt par divpusējiem pasākumiem vienojas divas valstis, kuras ir tieši savienotas, bet neietilpst vienā reģionā. Regulas 2. pantā reģions ir definēts kā tādu dalībvalstu grupa, kuru PSO ir kopīgs viens un tas pats koordinācijas centrs. Pārejas noteikumi, ko piemēro līdz reģionālo koordinācijas centru izveidei (regulas 22. pants).

¹⁸ OV L 184, 12.6.2020., 79.–93. lpp.

¹⁹ Piecpusējais enerģētikas forums ir reģionāla partnerība, kas ietver šādas dalībvalstis: Beļģiju, Nīderlandi, Luksemburgu, Vāciju, Franciju un Austriju.

papildu informāciju, nesniedza būtisku informāciju un vienkārši norādīja uz notiekošajām sarunām ar kaimiņvalstīm. Ir skaidrs, ka tā ir joma, kurā nepieciešami būtiski uzlabojumi.

Šis divpusējās un reģionālās sadarbības mehānisms tika izstrādāts tā, lai nodrošinātu dalībvalstīm ievērojamu elastību īstenošanā, nosakot tikai minimālos noteikumus un prasības. Lai gan šāda pieeja izrādījās noderīga, lai ņemtu vērā dažādus specifiskos apstākļus, pierādījumi²⁰ liecina, ka praktiskā īstenošana ir bijusi sarežģīta, jo bija vajadzīga iepriekšēja vienošanās un apspriedes par vairākām būtiskām jomām, kurās dalībvalstīm bija ļoti atšķirīgas sākotnējās pozīcijas. Tika konstatētas dažādas problēmas saistībā ar atšķirīgām elektroenerģētisko krīžu definīcijām, kompetentās iestādes darbības jomas noteikšanu krīzes laikā, tai skaitā citu dalībvalstu atbalstam, finansiālās kompensācijas mehānismu izstrādi, kā arī saziņas un koordinācijas protokolu izveidi. Lai gan Komisija centās atbalstīt dalībvalstis (piemēram, precizējot elektroenerģētiskās krīzes definīciju ārpus regulas satura²¹, izskaidrojot saikni starp regulu un tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā²², iepazīstinot ar esošo reģionālās sadarbības prakses apmaiņu un dažiem esošajiem pasākumiem²³), nav pilnībā izstrādāts neviens jauns divpusējās vai reģionālās sadarbības mehānisms.

2.6. Mācības

Regulā ir noteikts, ka elektroenerģētisko krīžu novēršanas plānos paredzēto procedūru, tai skaitā informācijas apmaiņas un sadarbības mehānismu, efektivitāte tiek periodiski testēta. Plānos jāiekļauj divgadu reģionālo un attiecīgā gadījumā valsts ārkārtas stāvokļa testu grafiks ar sīku informāciju par procedūrām un iesaistītajiem dalībniekiem. Šajos testos gūtā pieredze ir jāatspoguļo turpmākajos plānu izdevumos.

Kopumā plānos vai to grozītajās versijās ir iekļauta ierobežota informācija par simulācijas mācībām, galvenokārt vispārīga informācija par testēšanas procedūrām un iesaistītajām ieinteresētajām personām. Lielākajai daļai dalībvalstu nav obligātā grafika turpmākām reģionālām un valsts reāllaika krīzes simulācijas mācībām. Tikai Piecpusējā enerģētikas foruma dalībvalstis²⁴ ir bijušas salīdzinoši aktīvas elektroenerģētiskās krīzes mācību organizēšanā, kā rezultātā ir uzlaboti to plāni (piemēram, saziņas protokoli). Turklāt tikai viena dalībvalsts ārkārtas stāvokļa testos aprakstīja saikni starp elektroenerģijas un gāzes nozari.

Noslēgumā jāsecina, ka, balstoties uz sniegto informāciju, **plānos paredzēto procedūru testēšana labākajā gadījumā ir bijusi visai ierobežota, kaut arī šādu pārbaužu ieguvumi ir plaši atzīti ekspertu vidū.** Tas liecina par nepieciešamību noteikt precīzākas prasības attiecībā uz mācībām un, iespējams, paredzēt kāda cita dalībnieka atbalsta lomu reģionālo mācību gadījumā, pamatojoties uz Piecpusējā enerģētikas foruma dalībvalstu piemēru.

²⁰ Īpaši ņemot vērā divus darbseminārus, ko Komisija organizēja ar dalībvalstīm 2023. gada maijā un 2024. gada jūnijā.

²¹ Regula dod dalībvalstīm ievērojamu rīcības brīvību, kā definēt krīzi, jo tās nosaka, kas ir “būtisks elektroenerģijas iztrūkums” (2. pants). Praksē ir sastopamas gan detalizētas un specifiskas pieejas, kas ietver rādītāju vērtības, gan ļoti vispārīgas definīcijas, kas ļauj dalībvalstīm pēc saviem ieskatiem izsludināt krīzi atkarībā no apstākļiem.

²² Komisijas Regula (ES) 2017/2196 (2017. gada 24. novembris), ar ko izveido tīkla kodeksu par ārkārtas un atjaunošanas stāvokli elektrosistēmā (OV L 312, 28.11.2017., 54.–85. lpp.).

²³ Otrais darbseminārs, ko Komisija organizēja 2024. gada jūnijā.

²⁴ Beļģija, Nīderlande, Luksemburga, Vācija, Francija, Austrija un Šveice.

Vienlaikus vairāku dalībvalstu pārstāvji *ECG* sēdēs ir pauduši bažas par lielo dažādās jomās plānoto mācību skaitu, arī saistībā ar elektroenerģiju, tādējādi radot risku, ka varētu rasties zināma “mācību noguruma” sajūta un ka galu galā varētu tikt ierobežoti mācībām pieejamie resursi, kas paredzēti regulā. Šajā jomā ir iespējams veikt lielākus uzlabojumus un panākt labāku sinerģiju.

3. Secinājumi

Regulas īstenošana ES ir devusi iespēju panākt būtisku progresu elektroapgādes drošības jomā. Tā ir nodrošinājusi pirmo ES mēroga kopīgo un vienoto satvaru attiecībā uz riskgatavību elektroenerģijas sektorā, un dalībvalstis, balstīdamās uz reģionāliem un valstu elektroenerģētiskās krīzes scenārijiem, ar vienotas metodikas un veidnes palīdzību ir izstrādājušas riskgatavības plānus.

Tomēr šajā ziņojumā ir pievērsta uzmanība dažām jomām, kurās vajadzīgi būtiski uzlabojumi. Proti, ir padziļināti jāanalizē reģionālie un valstu elektroenerģētiskās krīzes scenāriji, lai atbalstītu rīcībpolitikas veidošanu (preventīvus un ārkārtas pasākumus), jāizstrādā iedarbīgāki reģionālie un divpusējie pasākumi sadarbībai krīzes novēršanā vai pārvarēšanā, kā arī jāīsteno mācības un jāveic ārkārtas stāvokļa testi, lai nodrošinātu valstu plānu iedarbīgumu. Šajā ziņojumā arī konstatēts, ka attiecībā uz piegādes drošību un sistēmas noturību nav pienācīgi piemērota sistēmas integrācijas pieeja, un tas nozīmē, ka pašreizējā satvarā ir dažas vājās vietas.

Turklāt Komisija izskatīs rezultātus un ieteikumus, ko 2025. gada 28. aprīlī sniegusi ekspertu grupa, kura izveidota saskaņā ar ES tiesību aktiem, lai izmeklētu Spānijas un Portugāles energosistēmu bojājumsituāciju. Tie sniegs papildu ieskatu, kas jāņem vērā enerģētiskās drošības satvara pārskatīšanā, lai nodrošinātu, ka ES enerģētiskās drošības arhitektūra ir groda, noturīga un spēj aizsargāt Eiropas iedzīvotājus un uzņēmumus nākotnes izaicinājumu priekšā.

Energosistēmu ir smagi ietekmējuši arī vairāki notikumi kopš regulas stāšanās spēkā, piemēram, Krievijas pilna mēroga iebrukums Ukrainā un pieaugošie riski kritiskajai energoinfrastrukturai. Reaģējot uz šiem notikumiem, ES ir paātrinājusi darbu pie jaunu tiesību aktu izstrādes, lai pasargātu kritisko infrastruktūru no fiziskiem uzbrukumiem un kiberuzbrukumiem²⁵, veikusi kritiskās energoinfrastrukturās²⁶ stresa testus un pastiprinājusi sadarbību ar citiem dalībniekiem, piemēram, *NATO*²⁷. Pavisam nesen ES pastiprināja centienus²⁸ uzlabot zemūdens kabeļu infrastruktūras drošību, cita starpā reaģējot uz pieaugošajiem draudiem zemūdens elektroenerģijas kabeļiem²⁹, ko rada Krievijas ēnu flotes nelikumīgās darbības. Šie nesenie notikumi līdz šim ir tikai nelielā mērā atspoguļoti pašreizējā enerģētikas arhitektūrā, galvenokārt kā ieteikumi dalībvalstīm, kuri iekļauti Komisijas atzinumos par plāniem, piemēram, ieteikumi ieviest stresa testu rezultātus vai palielināt

²⁵ Direktīva (ES) 2022/2557 par kritisko vienību noturību (*CER*), (OV L 333, 27.12.2022., 164. lpp.). Direktīva (ES) 2022/2555, ar ko paredz pasākumus nolūkā panākt vienādi augstu kiberdrošības līmeni visā Savienībā (*TID2* direktīva) (OV L 333, 27.12.2022., 80. lpp.).

²⁶ Sk. 6. punktu Padomes Ieteikumā (2022. gada 8. decembris) par Savienības mēroga koordinētu pieeju kritiskās infrastruktūras noturības stiprināšanai (OV C 20, 20.1.2023., 1. lpp.).

²⁷ Sk. [ES un NATO darba grupu kritiskās infrastruktūras noturības jautājumus](#).

²⁸ COM/2025/440 final/2.

²⁹ JOIN (2025) 9 final.

sadarbību starp iestādēm, kas atbild par elektroapgādes drošību, kā arī ar kibernetikas aktoriem.

Tāpat Komisija varētu tikai ieteikt dalībvalstīm savos plānos iekļaut klimata pārmaiņu apsvērumus, piemēram, klimatisko neaizsargātību un riskus. Eiropas Komisija tagad ir publicējusi savu pirmo Eiropas klimatisko risku novērtējumu³⁰, kurā secināts, ka enerģētikas nozare varētu piedzīvot vislielāko ikgadējo ekonomisko kaitējumu kritiskajai infrastruktūrai salīdzinājumā ar transporta, rūpniecības un sociālo nozari, un tiek ieteikts stiprināt klimatisko risku plānošanu elektroenerģijas nozarē³¹. Turklāt Komisija ir nākusi klajā ar Eiropas sagatavotības savienības stratēģiju³², kuras mērķis ir palielināt ES spēju prognozēt, novērst un reaģēt uz nepieredzētiem draudiem, ar kuriem saskaras Eiropas Savienība, proti, ģeopolitisko spriedzi un konfliktiem, kibernetikas un informācijas manipulācijas riskiem, klimata pārmaiņām un pieaugošajiem dabas katastrofu riskiem. Šajā stratēģijā ir paredzēts izstrādāt visaptverošus ES risku un apdraudējumu novērtējumus.

Turklāt Eiropas energosistēmā turpinās pamatīga pārveide, ko nosaka ekonomikas dekarbonizācijas un elektrifikācijas nepieciešamība, kuras ietekme jau ir jūtama. Satvaram ir jābūt gatavam šādām izmaiņām, lai garantētu piegādes drošību Savienībā.

Nemot vērā visu iepriekš minēto, **esošā satvara pārskatīšana** šķiet būtiska, lai nodrošinātu, ka tas ir piemērots jaunajiem izaicinājumiem. Šā ziņojuma konstatējumi un atbilstības pārbaude kalpos par pamatu Komisijas turpmākajām rīcībpolitikas iniciatīvām, kuru mērķis ir uzlabot elektroapgādes drošību Savienības līmenī.

³⁰ [Eiropas klimatisko risku novērtējums](#).

³¹ COM(2024) 91 final.

³² JOIN/2025/130 final.